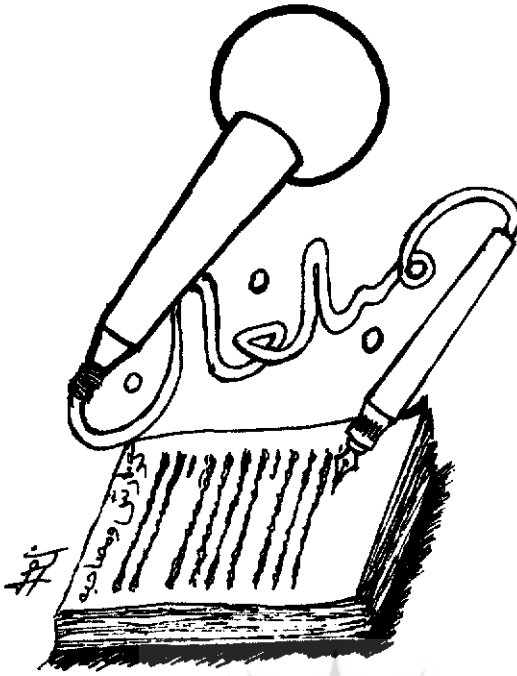

● در گفت وگوبا
● حضرت آیت الله معصومی

نگرشی به مسأله تبلیغ

اشاره:

حضرت آیت الله معصومی امام جمعه محترم تربت حیدریه و عضو مجلس خبرگان رهبری از استان خراسان، از شاگردان حضرت امام خمینی علیه السلام بوده و با برخورداري از محبوبیتی ویژه در میان مردم منطقه خود و داشتن یک زندگی ساده و بی آلايش، می توانند الگویی خوب برای روحانیون جوان و مبلغین محترم باشند. بدین مناسبت بر آن شدیم جهت استفاده از نظرات و تجربیات سالیان دراز

تبلیغی شان، لحظاتی را با طرح پرسش هایی در مورد تبلیغ، با ایشان به گفت وگو بنشینیم.

مبلغان: با تشکر از عنایتی که نسبت به مجله مبلغان فرمودید و وقت خودتان را در اختیار ما گذاشتید، لطفاً برای شروع بحث در مورد نقش تبلیغ در نشر و گسترش اسلام توضیحاتی را ارائه بفرمایید.

با سلام به روان پاک ۱۲۴ هزار پیغمبر

و ائمه اطهار و روح مطهر امام راحل علیه السلام و شهداء.

در تأثیر تبلیغ همین بس که تمام هدایت‌های الهی به وسیله تبلیغ و بیان صورت گرفته است و تمام انبیاء در زمان‌های مختلف از عنصر بیان استفاده کرده‌اند.

اگر انبیاء نبودند و تبلیغ نمی‌کردند، انسان‌ها با وجود برخورداری از عقل به عنوان حجت باطنی، به طریق صحیح هدایت نمی‌شدند.

تمام انسان‌ها گرچه متدین به دین و پیغمبر نباشند، باز هم در واقع مدیون زحمات تبلیغ انبیاء و علماء هستند. چون انبیاء و علماء با سلاح تبلیغ، فرهنگ بشری را تصحیح کرده‌اند و به راه کمال رهنمون شده‌اند.

انبیاء موضوع تبلیغ را منحصر به بیان احکام شریعت نکرده‌اند بلکه در صحنه‌های مختلف و موقعیت‌های گوناگون از طریق تبلیغ، آرمان‌های دین مثل حکومت عدل، احقاق حق، دفاع از مظلومین، عیادت از بیماران، صلوة رحم و روابط اجتماعی با همسایگان را - در قالب دعا و راز و نیاز، درس، مناظره، تربیت شاگردان - به جامعه آموزش داده‌اند.

اگر زمانی از تبلیغ غفلت شود هر آینه

دین از دست می‌رود کما اینکه فرموده‌اند: «لولا القمیون لاندست آثار الجعفریه». این بدان جهت بود که قمیون دین را تبلیغ می‌کردند. حتی خود خداوند برای بقای کعبه تبلیغ می‌کند و می‌فرماید: «وَ اَذِّنْ فِی النَّاسِ بِالْحَجِّ یَا تُوکِجَ رِجَالًا وَّ عَلٰی کُلِّ ضَامِرٍ یَأْتِینَ مِنْ کُلِّ فَجٍّ عَمِیقٍ»^(۱)؛

«و در میان مردم برای حج بانگ برآور تا پیاده و بر هر شتری لاغرا از هر درة ژرفی به سوی تو آیند.»

اگر این تبلیغات خداوند در قرآن برای کعبه و حج نبود، مردم اینچنین از راه دور و نزدیک، پیاده و سواره، به حج نمی‌رفتند. وقتی که برای موضوع کعبه چنین تبلیغی لازم است، برای حفظ دیگر شعائر دینی که علنی هستند و مورد هجوم دشمن هم قرار دارند، تبلیغ از اهم واجبات بشمار می‌آید.

مبلغان: برای بهبود کیفیت تبلیغ و کارا نمودن آن در زمان حاضر چه توصیه‌ای دارید؟

☐ تبلیغ باید بر پایه تخصص و برنامه‌ریزی باشد و اگر این دو شرط نباشد تبلیغات نقش اساسی خودش را ایفا نمی‌کند. باید اول مبلغ تربیت کنیم و در آموزش تبلیغ بحث اولویت‌های تبلیغی را بر موضوعات دیگر مقدم بداریم. چرا که در

هر کاری اگر اولویت‌هایش مشخص نشود در صد موفقیت کم می‌شود. اولویت‌ها در اصطلاح دینی اوجب واجبات هستند که باید بدان‌ها پرداخته شود.

پس از آموزش باید برای مبلغین برنامه‌ریزی کرد تا در سراسر کشور، از مناطق محروم گرفته تا مراکز دانشگاهی، به فراخور حال آن‌جا مبلغ وجود داشته باشد. ایجاد تخصص و برنامه‌ریزی کلان وظیفه حوزه است.

مبلغان گرامی نیز برای کارآمد نمودن تبلیغات خود باید اولویت‌های تبلیغی هر منطقه را در نظر بگیرند.

اولویت‌های تبلیغی بر حسب زمان و مکان و مردم هر منطقه‌ای فرق می‌کند.

گاهی اولویت اساسی، ایمان مردم است و گاهی ایمان مردم به طور کلی درست است ولی نسبت به یک واجب الهی مثل جنگ یا موضوع زکات در غفلت قرار گرفته یا منحرف شده‌اند، در این‌جا باید به بیان و

تبلیغ مسأله مورد غفلت پرداخت. مثل اینکه مقام معظم رهبری چند سال پیش موضوع امر به معروف و نهی از منکر را مطرح کردند و دستور فرمودند مسؤولان و مبلغان و مردم به تبیین و تبلیغ و اجرای آن بپردازند.

بد نیست به عنوان نمونه چند اولویت

تبلیغی در این‌جا عرض شود:

ما روحانیون نتوانسته‌ایم اهمیت اصل زکات را برای مردم‌جا بیندازیم و متأسفانه شاهد ضررهای آن هم هستیم.

پیامبر ﷺ گاهی مخصوصاً برای تبلیغ و تفهیم موضوع زکات، مبلغ ویژه می‌فرستادند تا از ناحیه ترک آن، ضرری متوجه جامعه اسلامی نشود.

اولویت دیگر، تبیین و تبلیغ اصل اساسی و فراگیر و مهم ولایت فقیه است. باید تبلیغ کرد تا مردم گول نخورند و کار به جایی نرسد که مردم بین نظام و حکومت ولایتی و نظام حکومتی شاهنشاهی فرق نگذارند.

مبلغان: یکی از بحث‌های اساسی در امر تبلیغات دینی، شناسایی آفت‌های تبلیغ است. به نظر حضرت‌تعالی بیشترین آفت‌ها از کدام ناحیه متوجه تبلیغات دینی می‌شود؟

بیشترین آفات تبلیغ از ناحیه خود مبلغین است. تبلیغ اهل خاصی دارد که اگر ما اهل تبلیغ را انتخاب و گزینش صحیح نکنیم، تبلیغ نتیجه برعکس می‌دهد. دوارد زیر می‌تواند به عنوان آفت از ناحیه مبلغ بیان شود:

۱- رعایت نکردن مقتضای حال

۲- نداشتن ذوق و سلیقه مردم‌داری و جذب جوانان

۳- نداشتن روحیه صبر و استقامت و پایداری در تبلیغ

۴- طولانی کردن خطابه و منبر

۵- براساس نیاز صحبت نکردن مثل این که مبلغ در زمانی که مردم رفتاری‌های شدید معنوی، روحی، روانی، اجتماعی و اقتصادی دارند، از موضوع بی‌ربطی مثل جن صحبت کند.

۶- جلوه‌گری برای مشهور شدن. جداً توصیه می‌کنم که آقایان محترم به فراخور سواد خویش در جامعه ایجاد انتظار از خود کنند یعنی اگر متخصص نیستی خود را متخصص در دین جلوه نده.

مبلغان: برای جذب جوانان چه باید کرد؟

۱- جذب جوانان، از مسائل مهم است که مبلغ باید برای آن برنامه‌ریزی کند. برای جذب جوانان، عوامل زیر مؤثر است:

۱- داشتن دانش دینی و عمومی؛ اصلی‌ترین عامل کمک دهنده، سواد در حد قابل قبول در باب دین و داشتن اطلاعات عمومی است.

۲- تطبیق دادن دین با فن آوری‌های جدید.

۳- احترام به شخصیت جوانان و رفیق شدن با آن‌ها به طوری که احساس کنند مبلغ از خود آنان است و خیر آن‌ها را می‌خواهد و آنان را درک می‌کند. روایت داریم که پیامبر ﷺ با جوانان بازی می‌کردند.

مقام معظم رهبری یک الگوی خوب برای این موضوع هستند که چگونه با جوانان رابطه برقرار می‌کنند، با اصل علم و فن و تکنولوژی چگونه برخورد می‌کنند و... با نظامیان که می‌نشینند گویا کسی است که عمرش را فقط در مسائل نظامی بوده است، با هنرمند می‌نشینند فکر می‌کنی آقا یک هنرمند ماهر است، و...

۴- خرج کردن بودجه‌های فرهنگی توسط روحانیون در اجرای اموری مثل اردوهای زیارتی و تفریحی و سیاحتی.

۵- راه‌اندازی مراکز فرهنگی که در اجرای

آن خود جوانان نقش داشته باشند.

۶- با رحمت با جوانان برخورد کردن و انس پیدا کردن با آنان.

انسان از مادهٔ انس است و نیازمند به مانوس شدن می‌باشد.

قرآن درباره خصیصهٔ بارز پیامبر ﷺ در مورد تبلیغ می‌فرماید: ﴿فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظاً غليظ القلب لانظفوا من حولك...﴾ (۲)؛

«پس با مهری از خدا برای آن‌ها نرم شدی و اگر تندخویی سنگین دل بودی همانا از پیرامونت پراکنده می‌شدند.»

۷- داشتن جدیت و دلسوزی: پیامبر ﷺ غصهٔ هدایت انسان‌ها را می‌خورد و خودش را برای هدایت آنان واقعاً به زحمت می‌انداخت و جدیت و دلسوزی زیادی داشت تا حدی که چنین مورد خطاب قرار گرفت که: ﴿طه - ما انزلنا عليك القرآن لتشقى﴾ (۳)؛ «طاه‌ها، ما قرآن را بر تو نفرستادیم تا رنج‌بری.»

مبلغان: وظیفهٔ حکومت اسلامی در قبال تبلیغ دین چیست؟

□ سردمداران حکومت باید دیندار باشند تا مردم هم دیندار باشند یا بشوند. مقام جاذبه دارد، لذا حضرت می‌فرماید: «اللهم انا نرغب اليك في دولة كريمة تعز بها الاسلام و امله.» معلوم می‌شود که دولت اسلامی و کریمه باعث عزت مسلمین می‌شود و باید بشود.

نقش دولت اسلامی و دولتمداران آن در دینداری مردم قطعاً از نقش علماء و مراجع تقلید بیشتر است، چون مردم با دولتمداران به عنوان مجریان نظرات اسلام برخورد می‌کنند و از طرفی نیز قدرت مالی، حکومتی و سیاست‌گذاری جامعه، به دست دولتمداران است. لذا وظیفهٔ دولتمداران در مرحلهٔ اول، عمل کردن به دستورات اسلام و بعد از آن تبلیغ و تبیین مفاهیم و دستورات دینی در ارگان مربوط به خودشان است. و نهایتاً دولت باید زیر بال مبلغین دینی را بگیرد تا آن‌ها دین را برای مردم تفهیم و تبیین نمایند. در این صورت جامعه به سوی رشد و تعالی حرکت می‌کند. وای بر آن روزی که دولتمداران، یک سری از اصول دین را قولاً و عملاً زیر سؤال ببرند، که دیگر مردم صدبرابر آن به فرهنگ دینی ضربه می‌زنند و به فرهنگ غرب و ضددینی روی می‌آورند.

**اگر زبایع رعیت ملک خورد سیبی
بسرآورند غلامان درخت از بیخ
مبلغان: حضرت تعالی به عنوان کسی
که سالیان زیادی را به امر تبلیغ
دین پرداخته و در این عرصه
تجارب زیادی کسب نموده‌اید، چه
توصیه‌هایی برای مبلغان گرامی
دارید؟**

□ ۱- روحانی باید توصیه‌های قرآنی را

سرلوحه امور اجرایی خویش قرار دهد. قرآن کریم می‌فرماید: «الَّذِينَ يَبْلُغُونَ رَسُولَاتِ اللَّهِ وَيُخْشَوْنَ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا»؛

«آنان که پیام‌های خدا را رسانند و ترسندش و از کسی جز خدا نترسند. و خداوند به عنوان حساب‌گیرنده کفایت می‌کند.»

۲- مبلغان باید اول طیب شوند و سپس دنبال مداوای روح مردم بروند. یعنی هم دانش داشته باشند و هم خودشان برای مداوای امراض روحی مردم حرکت کنند نه این که بنشینند تا مردم به سراغ آن‌ها بیایند.

۳- روحانی باید اول خودش به آنچه می‌گوید عامل باشد و حتی در مستحبات بر همه سبقت گیرد.

۴- مبلغین باید در امر تبلیغ، بی‌طمع وارد شوند و آن را به عنوان شغلی که برایشان درآمد زاست نبینند، بلکه آن را به عنوان تکلیف انجام دهند، آن گاه اگر مردم کمکی به آنان کردند بگیرند و به این فکر کنند که از اول ورود به حوزه با شهریه امام زمان (عج) اداره شده‌اند. لذا خود را بدهکار به امام زمان (عج) بدانند، آن گاه دیگر در مورد مکان تبلیغ و ... دچار تزلزل نخواهند شد. و این یکی از عوامل مهم اثرگذاری تبلیغ است.

هنوز که هنوز است مردم برای نام سلمان و اباذر و مقداد و ... احترام قائلند و نامشان را به

نیکی یاد می‌کنند، زیرا آنان دنبال دنیا و مادیات نبوده‌اند و به قدر نیاز و کفاف اکتفا کرده و به حدی رسیده بودند که حضرت رسول ﷺ فرمودند: «سلمان از ما اهل بیت است.»

۵- تدین، اخلاص و توجه به خدا، سه ویژگی مهم و ضروری برای یک مبلغ است. اگر مبلغ خودش پاک و طاهر نباشد نمی‌تواند مطهر روح مردم بشود.

به هر شهر و منطقه‌ای بروید معمولاً نام یک عالم بزرگ ورد زبان مردم است. وقتی پی‌گیری می‌کنید می‌بینید شاخصه مهم آن روحانی همین سه نکته است و به همین دلیل سالیان درازی نام او بر سر زبان‌ها مانده است و عملکرد و گفتار او الگوی هدایت مردم شده است. و سرانجام قبرش، زیارتگاه عام و خاص می‌شود.

۶- مرحوم آیتا... العظمی بروجردی فرموده بودند: «من حاضرم سه سال درس و بحث حوزه‌ام را به یک روحانی بدهم که در روستاها تبلیغ می‌کند و دین را برای هدایت ایتام آل محمد ﷺ تبیین می‌کند و رنگ دینی را در اعمال مردم زیاد می‌کند و او ثواب کار خودش را به من بدهد. پس مبلغان عزیز قدر این توفیق الهی را بدانند و از هیچ کوششی در این راه دریغ نوزند.

پی‌نوشت‌ها:

۱- حج/ ۲۷.

۲- آل عمران/ ۱۵۹.

۳- طه/ ۱ و ۲.